

कृतिशील मैत्र

Ishanya Varta Rs. 30/-

इशान्य वार्ता

वर्ष ८, अंक ९, जानेवारी २०२०, मूल्य रु. ३०/-

साथ कुणाची...
हात कुणाचे ?

पितंबरी®
दीप शक्ती®
दिव्याचे तेल

काजळीविरहित दीपज्योती,
संगल्य, सात्त्विकता वाढवी,
दीपशक्ती!

३००

सुगंधासह

१००, ४५० व १५० मिली. मध्ये उपलब्ध.

Pitambari Products Pvt. Ltd.

Thane: 022 - 6703 5555, CRM: 022 - 6703 5564, 5699, All India: 7045664301, CIN: U24239MH1989PTC051314,
Toll Free: 18001031299, Now Shop Online On: www.pitambari.com/shop & www.amazon.in

नागरिकता सुधारणा कायदा - विशेषांक

अनुक्रमणिका

● संपादकीय	....	०६
● नवे लष्कर प्रमुख - जनरल मनोज नरवणे	प्रविण कारखानिस	०९
● सेवा भारती जम्मू-कश्मीर उल्लेखनिय कामगिरी	डॉ. प्रतिभा आठवले	१०
● नागरिकता संशोधण कायदा व ईशान्य भारत	कुणाल सुतावणे	१४
● नागरिकता सुधारणा कायदा समजून घेऊया	संकलन	१६
● गृहमंत्री अमित शहा यांचे भाषण	संपादित	१८
● Citizenship Amendment Act & North East	----	२२
● वसतिगृह वृत्त	संकलीत	२३
● आसामचा आक्रोश	अभिनय बोरकर	२६
● मेघालय, नागालँड मधेही घुसखोरांचे बस्तान	राजेंद्र बांदिवडेकर	२८
● ॲप्रीकॉट ब्लॉसम, लडाख	नरेंद्र प्रभू (प्रायोजिक लेख)	३०

मृखपृष्ठ - रवि थेटे : ९८५०९३८०८१

विशेषांक सहाय्यक : श्री. चंद्रकांत जोशी, डॉबिवली

श्री. कुणाल सुतावणे यांची कार्यालय व्यवस्थापक म्हणून जानेवारी २०२० पासून नियुक्ती झाली आहे. संपादकीय विषयांशी संबंधीत कामे वगळता इतर सर्व कामांसाठी श्री. कुणाल सुतावणे यांच्याशीच संपर्क साधावा. कार्यालयाची वेळ सकाळी ९०.३० ते ०९.०० व संध्याकाळी ०५.०० ते ०७.०० अशी असेल.

संपादक	प्रकाशक	कार्यालय व्यवस्थापक :
पुरुषोत्तम रानडे	जयवंत कोंडविलकर	पत्रव्यवहार - कुणाल सुतावणे,
९९६९०३८७५९ 	९६१९७२०२१२	मो. ९८१९५०४०२०
९९६९१४९७७१	९ जयगायत्री, गोपाळनगर, रस्ता क्रं १, डॉबिवली (पूर्व) ४२१२०१.	ईशान्य वार्ता, द्वारा विविसु डेहरा, २ हरीकुंज अपार्टमेंट, गणेशमंदिर मार्ग, डॉबिवली (पूर्व) ४२१२०१.
पत्रव्यवहार - संपादकीय	समन्वयक	
१३, कृष्ण कुटीर, आयरे रोड, डॉबिवली (पूर्व) ४२१२०१. जि. ठाणे.	संजय काठे : ९९६९००९२५५	

वर्गणीचा धनादेश या नावे काढावा : Friends of Northeast Society, Dombivli

महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळाने या नियतकालिकाच्या प्रकाशनार्थ अनुदान दिले असले तरी या नियतकालिकातील लेखकांच्या विचारांशी मंडळ व शासन सहमत असेलच असे नाही. त्याचप्रमाणे या अंकातील लेखकांच्या विचारांशी संपादक वा प्रकाशक हे ही सहमत असतीलच असे नाही.

इरादे तो तय थे, बस् मौके की तलाश थी न जाने कबसे दिलोंमे, बदले की आग थी!

एका सुन्न संध्याकाळी, अस्वस्थ मनस्थितीत असतांना मा. आबासाहेब पटवारी यांच्याशी झालेल्या चर्चेतून व त्यांच्या मार्गदर्शनाने इशान्य वार्ता मासिकाचा हा विशेष अंक प्रसिद्ध करावा असे ठरले. चित्र मोठं भयाण होतं, जाळपोळ सुरु होती. कुणितरी योजनापूर्वक तसं करीत होतं, आणि हे थांबवण्याचं ज्यांचं कर्तव्य होतं, ते मतांचे दलाल आगीत तेल ओतून जणू सूड घेतल्याचा आसुरी आनंद उघडपणे व्यक्त करीत होते.

त्याचवेळी “काय गरज होती हा कायदा करण्याची?” असा प्रश्न सुशिक्षित म्हणवणारे आणि बुद्धीभृष्ट झालेले सोकॉल्ड विचारवंत विचारित होते. ज्यांना यातील खरी बाजू कळत होती ते झुंडशाहीमुळे धास्तावल्याने मौन धारण करून होते. आपल्या नागरिकत्व कायद्यांबाबत इतके बेफिकीर, अज्ञानी, उदासिन आणि अनाग्रही राजकीय नेते जगात शोधूनही सापडणार नाहीत!

नागरिकत्वाचे नियम आणि त्यांची अंमलबजावणी कोणत्या मागाने व्हावी, विशिष्ट परिस्थितीत नियम शिथिल करून समस्येतून मार्ग कसा काढावा, मानवतावाद कुठे दाखवावा आणि कडक धोरण कधी बाळगावे याचे नियम घटनाकर्त्यांनी स्पष्टपणे घटनेत नोंद केलेले आहेत. पण स्वातंत्र्य मिळून सत्तरवर्षे झाली, तरी ‘अल्पसंख्यांकांची मने दुखावतील’ या भयगंडाने पछाडलेल्यांनी त्यांची अंमलबजावणी करणे टाळले. आज जेंव्हा हे होत आहे तेंव्हा ही त्याला टोकाचा हिंसक विरोध होत आहे. परिणामी हा देश म्हणजे जणू एक उध्वस्त धर्मशाळा करण्याचे प्रयत्न जाणिवपूर्वक होत आहेत. आणि त्याचे भीषण परिणाम आपल्याच भावी पिढ्यांना भोगावे लागणार आहेत.

ज्या प्रमाणात या कायद्याबाबतची चुकीची व विपर्यस्त महिती विविध माध्यामांतून समाजापर्यन्त पोहोचली त्या प्रमाणात वस्तुस्थिती मात्र पोहोचली नाही हे ही तितकेच खरे आहे, व त्यामुळे अनेक गैरसमज पसरले आहेत. ही उणीव काही प्रमाणात तरी भरून निघावी यासाठीच हा विशेषांक प्रसिद्ध केला आहे. वाचक या विषयाची दुसरी बाजूही समजून घेतील व पक्षीय मत-मतांतरे बाजूला ठेवून केन्द्र सरकाच्या या अत्यंत दूरदर्शी निर्णयाचे स्वागत करतील असा विश्वास वाटतो.

या अंकात गृहमंत्री मा. अमित शहा यांचे राज्यसभेतील ऐतिहासिक महत्वाचे भाषण संपादित स्वरूपात दिले आहे. या भाषणाकडे राजकीय पूर्वग्रह बाजूला ठेवून वाचकांनी पहावे व भारतीय नागरिकता हा विषय समजून घ्यावा अशी विनंती आहे. -- संपादक

सभासदत्वाचे शतक पूर्ण

फेब्रुवारी २०१७ ते डिसेंबर २०१९ या कालावधित मी ईश्वरकृपेने ईशान्य वार्ता मासिकाचे १०० सभासद करून घेण्याचा टप्पा ओलांडला आहे. प्रत्येक सभासदाच्या सदस्यत्वाची पूर्ण नोंद मी ठेवीत असल्याने पाठपुराव्यासाठी त्याचा मला खूप उपयोग झाला. ईशान्य वार्ताचा जनाधार व्यापक व्हावा, वाढावा, वाढत रहावा या एकाच उद्देशाने हे सर्व घडले आहे. ईशान्येतील समस्या, लोकपरंपरा, रीतीरिवाज, सर्वांगिण विकासाचे प्रयत्न, सेवाभावी संस्थांची विविधांगी कामे यांची माहिती ईशान्य वार्ताच्या माध्यमातून वाचकांपर्यंत पोहचत असते.

सभासदवाढीसाठी आपल्या सर्व वर्गणीदारांनी जर मनावर घेतले तर हे काम अधिक नेटाने शक्य होणारे आहे. ‘वेळ काढला तर वेळ मिळतोच’ या वचनानुसार या कार्यात रस असणाऱ्या सर्वांना ईशान्य वार्ता सर्वदूर नेण्यासाठी प्रेरणा मिळावी, या हेतूनेच १०० सभासद नोंदणीचे यश नमूद केले आहे. ईशान्य वार्तास अलिकडे पृष्ठप्रायोजकत्व, जाहिराती यांचाही पाठींबा मिळत आहे; अर्थिक बळकटीसाठी ही नक्कीच समाधानाची बाब आहे; तसेच ईशान्य वार्ता संपादकीय टीमने नेटाने आपले कार्य अनेक अडचणींवर मात करीत गेली १० वर्षे सुरुच ठेवले आहे, याचीही विशेष दखल घेणे योग्य ठरेल.

- जयवंत फडके, पुणे

पुणे महानगरातील सभासदांना आवाहन

गेल्या वर्षभरात ईशान्य वार्ता मासिकाचा प्रसार पुणे महानगरात बव्याच प्रमाणात झाला आहे. हे मासिक वाचकांना आवडते आहे. तरीही ते परिपूर्ण झाले आहे, असे म्हणता येणार नाही. तसेच सभासद संख्याही मोठ्या प्रमाणात वाढावी आणि मासिकामागे अर्थिक पाठबळ उभे रहावे या दृष्टिनेही प्रयत्न होण्याची आवश्यकता आहे; नव्हे, ती काळाची गरज आहे.

म्हणून या विषयात रुची असणाऱ्या, सक्रीय सहभाग घेवू इच्छिणाऱ्या सर्वांनी एकदा एकत्र यावे, एकमेकांची मते जाणून घ्यावीत, व त्यातून कामाचे सवरुप व उद्दीष्ट निश्चित करावे असा विचार मनात आहे. म्हणून इच्छूकांनी श्री. जयवंत फडके, पुणे यांच्याशी संपर्क साधावा. म्हणजे एकूण प्रतिसाद लक्षात घेऊन फेब्रुवारी महिन्यात बैठकीचे आयोजन करावे अशी कल्पना आहे.

संपर्क : श्री. जयवंत फडके, पुणे - भ्रमणध्वनी : ९८८१५५७८२१

आपले स्नेहांकित

पुरुषोत्तम अनंत रानडे

संपादक

जयवंत कोंडविलकर

प्रकाशक

संजय काठे

समन्वयक

शशिकांत कळमकर

स्थानिक प्रतिनिधी

ईशान्य वार्ता

वेद ईशान्येचा - वेद परिवर्तनाचा

संपादकीय.....

साथ कुणाची, हात कुणाचे ?

या दंगलींच्या निमित्ताने सत्ताधान्यांचा परस्पर काटा काढला जात असेल तर आंदोलकांना साथ देणेच हिताचे आहे, अशी भयंकर विकृत मानसिकता या मागे आहे आणि ती अधिक चिंताजनक आहे. इतिहासापासून आपण कोणताही धडा शिकलो नाही, शिकण्यासही तयार नाही असा याचा अर्थ आहे. अशी साथ देऊन ते आत्मघातकी राजकारण खेळत आहेत. आज जिहादी शक्तींना साथ देऊन निर्माण केलेला भस्मासूर सहजासहजी शांत होणारा नाही. आणि त्याची जबरदस्त किंमत भविष्यात सान्या देशाला आणि भावी पिढ्यांना भोगावी लागणार आहे.

फ्लोअर मॅनेजमेंट करून नागरिकता संधोधन विधेयक राज्यसभेत पारित करून घेण्यात गृहमंत्री अमित शहा यशस्वी झाले खरे, पण सोशिअल मॅनेजमेंट मध्ये मात्र ते कमी पडले असे खेदाने नमूद करावेसे वाटते. वास्तविक हे विधेयक पहिल्यांदा राज्यसभेत मांडले जाणार हे नक्की होताच त्याला ईशान्येतील राज्यात तीव्र विरोध झाला होता; व आंदोलनही सुरु झाले होते. याची दखल गृहमंत्र्यांनी घेतली नाही असे नाही; इनर लाईन परमिट कायदा लागू असलेल्या राज्यांना या कायद्याच्या कक्षेतून वगळून ईशान्येतील राज्यांचा क्षोभ कमी करण्याचा प्रयत्न गृहमंत्र्यांनी दुसऱ्यांदा बिल राज्यसभेत मांडताना केला. शिवाय मणिपूरलाही इनर लाईल परमिट कायदा लागू होईल असे आश्वासनही दिले.

पण या विषयाचे गुंतागुंतीचे स्वरूप बघता इतकेच पुरेसे नव्हते. त्यासाठी ईशान्येसह देशातील सर्व राज्यात या विधेयकाच्या संबंधात जनजागरण करण्यासाठी व्यापक प्रयत्न व्हायला हवे होते; त्यासाठी पुरेसा अवधी मिळायला हवा होता. पण आज या निमित्ताने जो हिंसाचार घडवून आणला जात आहे तो पाहता असे प्रयत्न करूनही विरोध झालाच असता. शक्यता इतकीच होती की निदान सर्वसामान्य नागरिकांना तरी या विषयाबाबत माहिती मिळाली असती व या आगलाच्या शक्तींचे मनसुबे उघड होण्यास मदत झाली असती. खरंतर अजूनही वेळ गेलेली नाही. या विषयाबाबत चौक सभा, विद्यार्थ्यांच्या सभा, विविध क्षेत्रातील मान्यवरांना एकत्र करून त्यांच्या मनातील शंका दूर करणे, अशी एक

व्यापक जनजागरण मोहिम सुरु करता येऊ शकेल.

जेंव्हा ओवैसी यांनी भर राज्यसभेत या विधेयकाची पाने टरकावून फाडली तेंव्हाच पुढे काय घडू शकेल याची चुणूक लागली होती; आणि तसेच घडले!

या आंदोलनाचा भडका प्रथम उडाला तो मुर्शिदाबाद (प. बंगाल) व केरळमधे. तेथील राज्यशासनच जर चिथावणी देणारे असेल तर या पेक्षा वेगळे ते काय घडणार! पश्चिम बंगालच्या मुख्यमंत्री ममता बॅनर्जी हिंसाचार शांत करण्याचा प्रयत्न न करता स्वतः अनेक दिवस रस्त्यावर उतरुन आंदोलनाचे नेतृत्व करीत होत्या; रेल्वे गाड्यांवर दगडफेक, रुळ उखडणे व जाळपोळीची दृष्टे सर्व देशाने पाहिली आहेत. यात पश्चिम बंगालमधील जिहादी मुस्लीम संघटनांचा पुढाकार होता.

राजकारण्यांची दंगलखोरांना साथ?

यातून हेच लक्षात येते, की अल्पसंख्य समाजात गैरसमज पसरवून त्यांना चिथवणी देण्यात विरोधीपक्ष, डाव्यांच्या संघटना व मुस्लीम जिहादी शक्ती कारणीभूत ठरल्या. ३७० कलम रद्द करून व नंतर अयोध्या प्रश्नाचा निकाल न्यायालयाच्या आदेशाने बहुसंख्य समाजाच्या बाजूने लागूनही कुठेही उद्रेक झाला नाही. शांतता व सलोख्याचे वातावरणच समाजात राहिले. कारण मुस्लीम समाजाने याचे स्वागतच केले होते. हे दोन्ही प्रश्न संसद व न्यायालयाच्या संमतीने सोडवण्यात आल्याने विरोधकांचा मुखभंग झाला होता. त्यामुळे या निर्णयाला उघड विरोध करणे अतिरेकी मुस्लीम संघटनांनाही शक्य झाले नाही. जळफळाट

करीत बसण्याशिवाय ते काहीही करु शकत नव्हते.

“मुस्लीम समाजाला काय वाटेल?” या भयंडाने पछाडलेल्या पूर्वाच्या सत्ताधायांनी कलम ३७०, अयोध्या, तिहेरी तलाक, समान नागरी कायदा, अनेकांसी अशा राष्ट्रीय महत्त्वाच्या विषयांना हात घालण्याचे धाडसही कधी केले नव्हते. परंतू केन्द्र सरकारने हे विषय ऐरणीवर आणून एकामागून एक सोडवण्यास सुरुवात केली आणि तरीही त्या विरोधात उद्रेकाचा एकही प्रकार घडला नाही. स्वतंत्र भारतात हे प्रथमच घडत होते. परिणामी ऊठसूठ गोरगारीब मुस्लीमांना रस्त्यावर अतरवून दंगली घडवून आणणाऱ्या जिहादी शक्तींना काही ना काही निमित्तच हवे होते.

म्हणूनच जो नगरिकत्व सुधारणा कायदा मुस्लीम समाजाच्या नागरी अधिकारांना, त्यांच्या हक्कांना जरासुद्धा हात लावित नाही, त्या कायद्याच्या विरोधात भ्रामक प्रचार करून व अफवा पसरवून मुस्लीम समाजाला भडकवण्याचे प्रयत्न जिहादी मुस्लीमांच्या संघटनांनी केले व दुर्दैवाने विरोधी पक्षांनी त्यांना साथ दिली व त्यातूनच देशभर उद्रेक व अशांतात निर्माण झाली.

निवडणुकीच्या माध्यमातून लोकशाही मार्गाने भाजपचा पराभव करु न शकल्याने व सलग दोनवेळा भाजपचे सरकार केन्द्रात सत्तेवर आल्याने पराभूत मानसिकतेत वावरणाऱ्या विरोधी पक्षांनीही भाजपविरोधात आघाडी उघडण्याची आयती संधी या सुधारणा कायद्याच्या निमित्ताने साधली व त्या संधीचा फायदा घेऊन, जिहादी मुस्लिमांना साथ देण्याची जून स्पर्धाच विरोधी पक्षात लागली. देशभर जो

दंगलींचा व जाळपोळीचा प्रचंड भडका उडाला
त्याला हेच घटक कारणीभूत आहेत.

गेली पाच वर्षे सत्तेपासून वंचित रहावे
लागल्याने निराशाग्रस्त झालेल्या विरोधी पक्षांनी
सारासार विवेकापासून कधीच फारकत घेतली
आहे. त्यामुळे आपण काय करीत आहोत याचे
किंचितसेही भान या राजकीय पक्षांना उरलेले
नाही. कधी ना कधी भाजपची केन्द्रातील
सत्ता जाणारच आहे. संसदीय लोकशाहीचे
हेच तर वैशिष्ट्य आहे. परंतू विरोधी पक्षांना
इतकाही धीर धरवत नाही. त्यामुळेच देशभर
हिंसाचाराचा जो आगडोंब उसळला तो शांत
करण्याएवजी अगीत तेल ओतण्याचेच काम हे

पक्ष करीत होते.

या दंगलींच्या निमित्ताने सत्ताधायांचा
परस्पर काटा काढला जात असेल तर
आंदोलकांना साथ देणेच हिताचे आहे. अशी
भयंकर विकृत मानसिकता या मागे आहे आणि
ती अधिक चिंताजनक आहे. इतिहासापासून
आपण कोणताही धडा शिकलो नाही,
शिकण्यासही तयार नाही असा याचा अर्थ आहे.
अशी साथ देऊन ते आत्मघातकी राजकारण
खेळत आहेत. आज जिहादी शक्तींना साथ
देऊन निर्माण केलेला भस्मासूर सहजासहजी
शांत होणारा नाही आणि त्याची जबरदस्त किंमत
भविष्यात साच्या देशाला आणि भावी पिढ्यांना
भोगावी लागणार आहे.●

रहम करो इस लाचार बूढे पर !!

शरणार्थीचे मनोगत

यहाँ आये तो उन्होंने कहा
“रहना है तो सेक्यूलर बनजाव”
हमने मान लिया.....

आखिर जान बचाने तो यहाँ आये थे
जानबूझके अंधे होकर
चहर ओढकर सोये थे
आँखें खुली तो देखा
किसिने मेरा प्यारा वतन ही फूँक डाला था
फिरसे एक बार धर्म के नाम पर....!

क्या गुनाह कियाथा हमने?
हमारे पुरखोंकेही वतन में तो आये थे
चैनसे रहनेके सपने सजाओ थे

किसिका हमने क्या बिगड़ा था
कुछ खास तो नहीं माँगा था
फिर भी इतनी नफरत....?

अब कहाँ बसाओ हम घरौदा?
अब और कहाँ भागे हम लाचार.....?
कोई इन्सानियत बची है
तो जवाब दो इस बूढे को
.....
.... कोई कुछ बोलता क्यूँ नही?
इतना सन्नाटा क्यूँ है मेरे भाई
मेरे बालबच्चे, पोते, बेटियाँ
ठीक तो है ना सब..... के.... !
कुछ तो बोलो भाई
सहा नही जाता अब और
रहम करो इस लाचार बूढे पर

- उत्तम रानडे

मराठी माणसाला अभिमानास्पद नियुक्ती

नवे लष्कर प्रमुख : जनरल मनोज मुकुंद नरवणे

- प्रवीण कारखानीस, अंबरनाथ

९८६०६४९१२७

भारताचे नवे लष्कर प्रमुख म्हणून जनरल मनोज मुकुंद नरवणे यांची नियुक्ती जाहीर झालेली असून डिसेंबर अखेरीस ते विद्यमान लष्कर प्रमुख जनरल बिपीन रावळ यांच्या निवृत्तीनंतर तो पदभार

स्वीकारतील. जनरल अरुण श्रीधर वैद्य यांची याच पदावर १९८३ साली नियुक्ती झाली होती. त्या नंतर तब्बल छत्तीस वर्षांनी पुन्हा एक मराठी सेनाधिकारी भारतीय लष्करातलं हे सर्वोच्च पद भूषवणार असल्यानं प्रत्येक मराठी माणसाला या गोष्टीचा आनंद आणि अभिमान नक्कीच वाटत आहे. जनरल नरवणे हे पुण्याचे. २२ एप्रिल १९६० रोजी ते पुण्यातच जन्मले. आज त्यांचं वय ६० वर्षांचं आहे.

त्यांचे वडील श्री. मुकुंद नरवणे हे भारतीय वायुदलात होते. त्यांच्या मातोश्री सुधा नरवणे या आकाशवाणीच्या पुणे केन्द्रावरुन बातम्या देणाऱ्या निवेदिका म्हणून

एकेकाळी देशभरातल्या मराठी माणसांच्या घराघरात परिचित होत्या. दीड वर्षांपूर्वीच त्यांचं वयाच्या ८८ व्या वर्षी निधन झालं. श्री. मनोज नरवणे हे ज्ञान प्रबोधिनीचे माजी विद्यार्थी. खडकवासल्या च्या नॅशनल डिपोन्स अकॅडमीत शिकल्यावर त्यांनी डे हराडून च्या

मिलिटरी कॉलेजमधून संरक्षणशास्त्रात मास्टर्स डिग्री मिळवली. पुढे इंदूरच्या देवी अहिल्या विश्वविद्यालयातून त्यांनी संरक्षण व्यवस्थापन या विषयात एम.फिल. केलं. १९८० साली ते सेकंड लेफ्टनंट या हुद्यावर भारतीय लष्कर सेवेत रुजू झाले. पुढे कॅप्टन, मेजर कर्नल अशा अनेक हुद्यावर काम करत करत ते अलीकडे व्हाईस चीफ ऑफ आर्मीस्टाफ झाले होते आणि आता तर ते आर्मी-चीफ असणार आहेत. तब्बल तेरा लाख जवान आणि अधिकारी असलेल्या पायादळाचे ते प्रमुख असणार आहेत.●

सेवा भारती, जम्मू-काश्मीर उल्लेखनीय कामगिरी

नवी दिशा ... नवी दृष्टी ... काश्मीरसाठी !!

- डॉ. प्रतिभा आठवले, अहमदाबाद
९४२६३६७४७२

संबंध कश्मीर घाटीमध्ये सेवाभारतीतर्फे जवळ जवळ ५०० हून अधिक एकल विद्यालये चालवण्यात येतात. एकल विद्यालय म्हणजे एकच शिक्षक त्या वस्तीतील ३०-४० मुलांना शिकवतो. विशेष म्हणजे बहुतांशी शिक्षक महिला आहेत, तेही २० ते ३५ वयोगटातील! खरोखरच या महिलांच्या धीराला आणि त्यांना प्रेरणा देणाऱ्या सेवाभारतीच्या सेवाब्रतींना लाख लाख सलाम! कितीतरी महिला शिक्षिकांना त्यांच्या घरातून, समाजातून विरोध झाला. शिवाय आतंकवादींकडून जीवे मारण्याच्या धमक्या असूनही न डगमगता - खंबीरपणे त्यांनी हाती घेतलेले कार्य चालू ठेवले आहे. मुलांवर योग्य संस्कार करून, शिक्षणाचे महत्त्व समजावून त्यांना देशाचे उत्तम नागरिक बनवण्याचे अथक प्रयत्न करत आहेत. जीवाची पर्वा न करता, सामान्य लोकांपर्यंत पोहचून त्यांना विविध प्रकारे स्वनिर्भर करत आहेत.

नुकतीच काश्मीर घाटीतून परतलेय मी! आलेय ती मात्र भारावलेल्या मनःस्थितीत !!

हिंदूस्थानात एकही व्यक्ती अशी नाही की, जी कश्मीरच्या सौंदर्याने मोहित झालेली नाही.

कश्मीरच्या बर्फिल्या शुभ्रतेला, सरोवरांच्या निळाईला, वनराईच्या हिरवाईला तर वैशाराच्या केसरियाला 'कश्यप त्रृष्णींनी' अध्यात्माच्या दिव्यतेलाही रंग दिला.

कश्मीर - म्हणजे 'कश्यप भूमीशी' असलेले आपले हजारो वर्षांपासूनचे नात्याचे धागे आदि शंकराचार्यांनी पुन्हा जोडले होतेच.

प्रशिक्षण देतांना डॉ. प्रतिभा आठवले - उजवीकडे पण मधल्या काळात 'मुघलाई' ने हे धागे तोडून टाकले आणि सुंदर वीण पार विसकटून टाकली, उसवून टाकली. हिंदूस्थानच्या या नंदनवनातील सुगंधी गुलाब, बारुदांच्या आगीत होरपळून गेले.

आता ही उसवलेली वीण, वेगवेगळे धागे हातात घेऊन पुन्हा विणण्याचा प्रयत्न करताहेत आपले 'जम्मू-काश्मीर सेवा भारतीचे सेवाब्रती'!!

मुलींचे 'दृष्टी' वसतिगृह, जम्मू-काश्मीर

सेवाभारती संचालित आदर्श वस्तिगृह

हॉस्टेल मधल्या कार्यपद्धती वेगव्याच धर्तीवर आधारीत आहेत. आश्चर्य वाटेल - 'दृष्टी' हे मुलींचे हॉस्टेल पाकिस्तान सीमेपासन फक्त १ कि. मी. अंतरावर आहे. पण तरीही इथे वॉचमन नाही किंवा केअरटेकर नाही, किंवा मॅनेजर पण नाही. सर्व संचालन मुलंच करतात. स्वैपाकाची बाई कधी असते तर कधी नसते, पण तरीही त्यांचं काही अडत नाही. सगळे मिळून स्वैपाक करतात. इतर सर्व कामे वेगवेगळे जट बनवले आहेत ते रोटेशन मध्ये करतात. रोजव्या स्वैपाकाचा मेन्यू ठरवण, त्यासाठी लागणाऱ्या भाज्या किंवा किराणा सामान यांची यादी करून त्या आणण, त्यांचे हिशोब नोंद वहित लिहिण, भाज्या चिरण, स्वैपाक झाल्यावर जेवण वाढण, नंतर आवरण आणि साफसफाई करण हे सर्व काही विना तक्रार - हसतमुखाने - पद्धतशीरपणे संभाळले जाते.

हॉस्टेल ची साफसफाई, टॉयलेट ची स्वच्छता, आंगण झाडणे आणि बागेतील झाडांची किंवा पालेभाज्यांची मशागत मुलंच करतात. वेळपत्रकाप्रमाणे अभ्यास, कॉम्प्युटर गेम खेळतात किंवा खेळही होतात. एकाच शाळेत जातात. मोठी मुलं-मुली लहानांना शिकवतात. रोजची प्रार्थना असते. गायन- वादनाने सगळे सण उत्साहाने, सांस्कृतिक कार्यक्रमाने साजरे होतात. क्राफ्टवर्कने सजावट केली जाते. प्लास्टीक चा वापर नाही म्हणून न्यूजपेपर्समधून पिशव्या बनवतात आणि त्या जवळपासच्या दुकानात किंवा भाजीवाल्यांना देतात.

ही वीण विणतांना माझाही एक अंतरीचा धागा जोडून कशमीरीअतशी मी ही सुंदर नातं जोडण्याचा प्रयत्न करतेय, याचा आत्मिक आनंद वाटतोय.

काही महिन्यांपूर्वी मी एक नवा Project सुरु केला. गेली २० वर्ष ईशान्येत आणि ३-४ वर्ष कशमीरमध्ये (बारामुल्ला, पुलवामा आणि ऊरी सेक्टरच्या Line of Control च्या पहाडांवरील बस्तीमध्ये) मी Dental Camps घेत आहे. या Camps च्या वेळी स्थानिक महिलांबरोबर होत असलेल्या संवादातून जाणवलं, की भारताच्या सीमावर्ती राज्यातील - डोंगराळ भागातील छोट्या छोट्या वस्तींमध्ये वैयक्तिक आरोग्याचा,

स्वास्थ्य आणि स्वच्छता यांचा अभाव आहेच पण त्याचबरोबर जागृतीही कमी आहे. खास म्हणजे महिलांना Menstrual Periods (मासिक पाळीच्या काळात) मध्ये वापरण्यात येणाऱ्या Sanitary Pads च्या गरजेची उपयुक्तता माहित नाही, पॅड्स् उपलब्ध नाहीत व त्यांची किंमत परवडण्यासारखी ही नाही. हे लक्षात आलं आणि म्हणून मी स्वतः त्यावर विचार करून pads सोप्या पद्धतीने बनवून निर्जतुक करून आणि वापरल्यावर जाळून नाश करण्यासाठी एक छोटे, कमी किमतीचे, सहज वापरता येणारे Portable असे मशीन बनवले. महाराष्ट्र-गुजराथमध्ये बचाच ठिकाणी ही मशीन्स दिली

पण आहेत. कश्मीरमधल्या श्री. अधिक कदम यांच्या पाच अनाथ मुलींच्या वस्तीगृहात पण दिली.

सेवा भारती तर्फे पॅडस् बनवणाऱ्या मशीन्सचे वाटप

या मशीनची उपयुक्तता लक्षात घेऊन जम्मू-कश्मीरमधे काम करत असलेल्या 'सेवा भारतीच्या' कार्यकर्त्यांनी ही मशीन्स कश्मीर घाटी आणि जम्मू परिसरातील डोंगराळ बस्तीमधल्या महिला गटांसाठी देण्याचे ठरवले. महिला सशक्तीकरणासाठीचं हे एक पाऊल! त्यासाठी प्राथमिक चर्चा करण्यासाठी आणि श्रीनगर, बारामुल्ला, राजौरी, नौशेरा या सारख्या दुर्गम भागातल्या महिलांशी संवाद साधून त्यांना मशीनचे demonstration देण्यास मी जम्मू-कश्मीरचा दौरा केला. तिथे महिलांना हे मशीन आवडलं आणि त्यांनी लवकरात लवकर हे मशीन मिळावं अशी इच्छाही प्रदर्शित केली. त्यानुसार आता सेवाभारतीने योजनाही तयार करून मशीन व raw materials देण्याची कार्यवाहीसुद्धा चालू केली.

काश्मीरमधील प्रवासाच्या वेळी माझ्या सोबत जम्मू-कश्मीर सेवा भारतीचे ज्येष्ठ कार्यकर्ते श्री. जयदेवजी होते. माझ्या संपूर्ण प्रवासाचे आणि महिलांबरोबर करायच्या meetings व demonstration चे आयोजन आणि नियोजन श्री. जयदेवजींनी खूप सुंदर, व्यवस्थितपणे केले होते.

या प्रवासा दरम्यान, सेवाभारतीतर्फे श्री. जयदेवजींच्या मार्गदर्शनाखाली ground level वर प्रचंड काम केले जात आहे याची जाणीव झाली.

व्यवहाराचा स्पर्श न झालेल्या, निरागस स्वप्न डोळ्यात असणाऱ्या मुलांना त्यांची स्वप्न साकार करण्यासाठी मार्गदर्शन करत आहेत. मनुष्य निर्माणाचं एवढं मोठु काम होत आहे, पण कुठेही त्याचा गाजावाजा नाही की जाहिरातही नाही!

एकलविद्यालयांच्या शिक्षिकांच्या आणि self help groups च्या माध्यमातून सैनिटरी पॅडस् बनवण्याचे मशीन देऊन महिलांच्या आरोग्याचे आणि सार्वजनिक स्वच्छतेचे काम सेवा भारतीतर्फे होत आहे अणि या कामात माझा सहभाग होतोय हे माझे सौभाग्य!

कश्मीरी विस्थापितांच्या वसाहतीत विविध

सेवा कार्य

कश्मीरी विस्थापित पंडीत जम्मूच्या आसपास वेगवेगळ्या ठिकाणी वसर्तीमधे रहात अहेत. त्या महिलांसाठी सिलाई केंद्र, भरतकाम-विणकाम विक्री केंद्र, beauty parlour चे classes, मसाले इ. बनवून त्यांची विक्री केंद्रे असे अनेक प्रकल्प सेवाभारतीतर्फे चालू आहेत. जम्मू आणि लेहमधे 'Neurotherapy' centres चालू आहेत. दर महिन्याला वैद्यकीय शिबोरे घेतली जातात, Blood donation camps घेतले जातात. काही ठिकाणी Ambulances ठेवल्या आहेत. पशूंसाठी दवाखाने चालू केले आहेत. Sports Councillary Centres आहेत, कृषी प्रोत्साहनासाठी पुरस्कार दिले जातात, ग्रामीण भागात बाल संस्कार वर्ग घेतले जातात, शिवाय नैसर्गिक आपर्तीच्या वेळेस किंवा आतंकी हल्ले झाल्यावर पुनर्वसनाची कामे केली जातात. हे सगळं बघितल्यावर मन थक्क होऊन जातं!

इतकेच नव्हे तर मुलांसाठी दोन (दक्ष आणि दिशा) तर मुलींसाठी एक (दृष्टी) अशी तीन छात्रालयेही सेवाभारतीतर्फे चालवण्यात येतात. मी नशीबवान! मला दिशा आणि दृष्टीला भेट देता आली. तिथे गेल्यावर जे जे जाणवलं ते ते खूप वेगळं आणि केवळ कल्पनातीत होतं! इथे मांसाहार दिला जात नाही पण तरीही इथे हिंदू, मुस्लीम आणि लडाखी विद्यार्थी गुण्या गोविंदाने राहताहेत.

मुलांना सहजपणे शिक्षण देणारे उपक्रम

इथले काही उपक्रम तर असे जबरदस्त आहेत की तसे मी कुठल्याच हॉस्टेलमध्ये बघितले नाहीत. कधी कधी मुलांमध्ये कुरापती किंवा खोड्या किंवा भांडणं होतात. त्या सगळ्या एका नोटबुक मध्ये नोंदवल्या जातात. हे काम (rotation मध्ये) एकजण 'पोलीस' बनून करतं. आठवड्यातून एकदा त्यासाठी सर्वसमक्ष 'कोर्ट' बसतं. म्हणजे काय की एक जण जज असतो, एक पोलीस, एक आरोपी, एक तक्रार करणारा फिर्यादी आणि एक साक्षीदार! पोलीसाने गुन्हा (तक्रार) वाचून दाखवल्यावर ती चूक का केली किंवा चुकून झाली तर मान्य करणं आणि स्वीकारणं महत्त्वाचे! त्यानंतर 'आरोपीला' जज शिक्षा देतो. (शिक्षा म्हणजे काय तर एक दिवस आरोपीने सगळ्यांना वाढायचं किंवा केर काढायचा इ..) थोडक्यात म्हणजे चुका करण्यापासून परावृत्त करणे, चुका केल्या तर मान्य करणं म्हणजे मनं साफ होऊन आपापसात सुमेळ करणं अशा गोष्टी नकळतपणे शिकवल्या जातात.

त्याच बरोबर आठवड्यातून एकदा 'Appreciation hour' असतो. म्हणजे एखाद्याने दुसऱ्यासाठी काही चांगलं काम केलं,

मदत केली तर ते सगळ्यांच्या समोर सांगून - टाळ्या वाजवून त्या व्यक्तीचं कौतुक केलं जातं. थोडक्यात म्हणजे आपापसात emotional bonds तयार व्हायला मदत होते.

सर्व कामात मुलींचा पुढाकार

'दृष्टी' या मुलींच्या वस्तीगृहाला अजून एक मजला बांधायचा होता. तेव्हा वीटा, सिमेंट, रेती वरती चढवण्यासाठी मजूरी बरीच लागणार होती. पण मुलींनी उत्सूर्तपणे मानवी साखळी बनवून सर्व सामान वर चढवलं, तेही त्यांना तसं कुणीही न सांगता...! खेळीमेळीच्या वातावरणात! तसंच छात्रावासाला रंग द्यायचा होता तेव्हांही पहिला white wash मुलींनीच दिला. नंतरचा रंग मुलींनी त्यांच्या पसंतीचा कोणता द्यायचा ते सर्वानुमते ठरवून रंगाचाकडून रंगवून घेतला. थोडक्यात म्हणजे मुला-मुलींना विश्वासात घेऊन, चर्चा करून निर्णय घेण्याची जबाबदारी मुला-मुलींवर सोडण्यात येते.

कश्मीर वैफल्य आणि उदासीनता आणि नैराश्येच्या अंधारात डुबवतंय का असं वाटत असताना, ह्या मुला-मुलींच्या चेहऱ्यावर चैतन्य झळकतांना पाहून मनाला खात्री वाटतेय की 'दिव्य दृष्टी' लाभलेली ही भारताची 'उत्तर दिशा' लवकरच तेजाने झळकणार आहे!!! ●

सगळ्या चुका बाजूला सारु,
हृदयाची तार पुन्हा झंकारु
जुन्या चित्रात नवे रंग भरु,
दुरावलेल्या दोस्तीला पुन्हा स्वीकारु
निसटणारे हात पुन्हा घटू धरु,
सुसंवादाने पुन्हा सुरुवात करु चला ना!
पुन्हा एकदा काश्मिरशी नातं रिचार्ज करु

नागरिकता सुधारणा कायदा व ईशान्य भारत

- कुणाल सुतावणे,
९८१९५०४०२०

अशा स्थितीत या राज्यात शरणार्थी कसे काय जाऊ शकतील ? गेल्यास कसे काय राहू शकतील ? पण अशी स्थिती असूनही या राज्यांमधे नागरिकत्व कायद्याच्या विरोधात आंदोलने सुरुच आहेत. म्हणूनच ही आंदोलने केवळ राजकीय हेतूपोटीच सुरु आहेत हे वेगळे सांगावयास नको. विशेष म्हणजे इनर लाईन परमिट कायदा कित्येक वर्षे या राज्यात लागू असूनही बांग्लादेशी घुसखोरांनी ही राज्ये पोखरुन काढली आहेत याकडे मात्र तेथील राजकीय पक्ष व स्थानिक विद्यार्थी संघटना सोईस्कर दुर्लक्ष करीत आहेत. याच अंकातील एका लेखात यावर विशेष प्रकाशझोत टाकण्यात आला आहे.

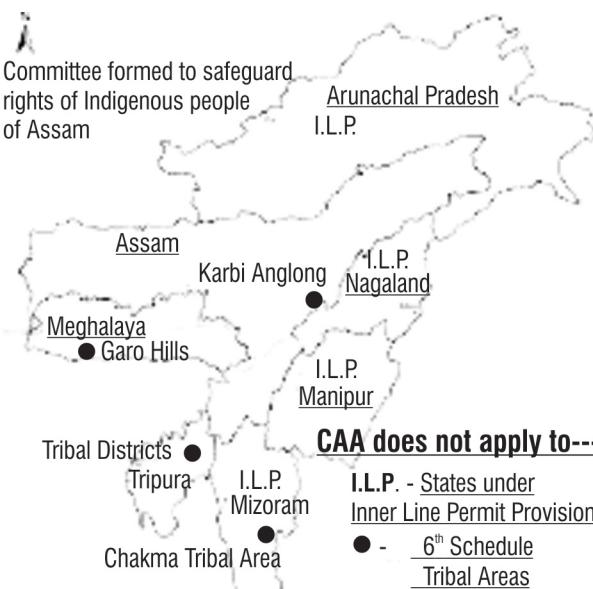
भाजपने २०१४ सालच्या लोकसभा निवडणुकीत बहुमत प्राप्त केल्यावर प्रथमच नागरिकता सुधारणा विधेयक - २०१६ (CAB-2016) लोकसभेत मांडले व ते पारितही झाले. परंतु राज्यसभेत पुरेश्या संख्याबळाअभावी हे विधेयक मांडण्याचे टाळले. त्या वेळी या विधेयकाला ईशान्येतील राज्यांमधून जो जोरदार विरोध झाला त्यावरुन धडा घेऊन या विधेयकात केंद्रसरकारने काही सुधारणा केल्या. ईशान्येतील राज्यांच्या मुख्यमंत्र्यांशी स्वतः गृहमंत्री अमित शहा यांनी चर्चा केली. ईशान्येतील विद्यार्थी संघटनांशीही चर्चा केली व त्या आधारे या विधेयकात सुधारणा केल्या गेल्या. व हे विधेयक आधी लोकसभेत व नंतर राज्यसभेत बहुमताच्या गणिताच्या आधारे पारित करून घेतले.

राज्यसभेत विरोधकांच्या सर्व प्रश्नांना अभ्यासपूर्ण उत्तरे देऊन भल्याभल्यांची बोलती बंद करण्यात गृहमंत्री अमित शहा यशस्वी झाले.

परिणामी चिडलेल्या विरोधकांना जळफळाट करण्याशिवाय काही करता आले नाही; याची सल त्यांच्या मनात खदखदत असावी व सध्या ईशान्येत व अन्यत्र या विधेयकावरुन जो हिंसाचार माजला आहे त्या मागे तर्कशुद्ध सत्याने सपशेल हरलेल्या विरोधकांचा हात असावा असे विधान करण्यास भरपूर जागा आहे.

ईशान्येतील राज्यांना दिलेल्या सबलती

- १) इनर लाईन परमिट (ILP - एक प्रकारचा व्हिसा) व्यवस्थालागू असलेल्या अरुणाचल, नागालंड व मिज़ोराममध्ये हा कायदा लागू होणार नाही. तसेच 'आयओलपी' कायदा लागू करावा ही मणिपूर राज्याची अनेक वर्षांची मागणी लक्षात घेऊन मणिपूर मध्ये ही इनर लाईल परमिट लागू करीत असल्याची घोषणा केली. म्हणजेच ईशान्येतील एकूण ८ राज्यांपैका ४ राज्यांना सुधारणा कायद्यातून वगळण्यात आले आहे..

This map clearly shows that 2/3 of Northeast has been exempted from CAA,
then why the Agitations are going on ?

- 2) घटनेच्या ६ व्या परिशिष्टात मोडणाऱ्या स्वायत्त जिल्हा परिषदांच्या प्रदेशांना हा कायदा लागू होणार नाही अशीही तरतूद केली.
- 1) त्यानुसार कारबी अँगलांग (आसाम)
- 2) गारो पहाड (मेघालय)
- 3) आदिवासी बहूल प्रदेश (त्रिपुरा)
- 3) व चकमा आदिवासी विभाग (मिझोराम)
या प्रदेशांमध्ये हा कायदा लागू होणार नाही.
वरील तरतूदी लक्षात घेता हे लक्षात येईल की या कायद्यातून सुमारे दोनतृतीयांश ईशान्य भारत वगळला गेला आहे. इनर लाईन परमिट कायदा लागू असलेल्या अरुणाचल, नागालैंड, मिझोराम व आता मणिपूर या राज्यात वैध ओळखपत्रदाखवून प्रवेश परवाना घेतल्याशिवाय कुणीही भारतीय नागरिक जाऊ शकत नाही व प्रवेश परवान्यात नोंद झालेल्या कालमर्यादेच्या

बाहेर त्या राज्यात राहूही शकत नाही. एखादी व्यक्ति परवान्याची मुदत संपल्यावरही त्या राज्यात राहिली व तसे सुरक्षादलांच्या किंवा कुणाही स्थानिक नागरिकाच्या लक्षात आले तर त्या व्यक्तिला तेथील कायद्यानुसार अटक होऊन तुरुंगात रवानगी होऊ शकते.

अशा स्थितीत या राज्यात शरणार्थी कसे काय जाऊ शकतील? गेल्यास कसे काय राहू शकतील? पण अशी स्थिती असूनही या राज्यांमधे नागरिकत्व कायद्याच्या विरोधात आंदोलने सुरुच आहेत. म्हणूनच ही आंदोलने केवळ राजकीय हेतूपोटीच सुरु आहेत हे वेगळे सांगावयास नको. विशेष म्हणजे इनर लाईन परमिट कायदा कित्येक वर्षे या राज्यात लागू असूनही बांग्लादेशी घुसखोरांनी ही राज्ये पोखरुन काढली आहेत, याकडे मात्र तेथील राजकीय पक्ष व स्थानिक विद्यार्थी संघटना सोईस्कर दुर्लक्ष करीत आहेत.●

नागरिकत्व सुधारणा कायदा (CAA) वस्तूस्थिती समजून घेऊया !!

- २००३ साली डॉ. मनमोहन सिंग यांनीही या कायद्यात सुधारणा करून लक्षावधी शरणार्थी गैरमुस्लीमांना न्याय द्यावा अशी मागणी तत्कलिन पंतप्रधान श्री. अटलबिहारी वाजपेयी यांच्याकडे केली होती. आता मात्र काँग्रेस पक्ष या कायद्याला तिब्र विरोध करीत आहे.
- मुळ कायद्यातील सुधारणा पाकिस्तान, अफगाणिस्थान व बांगलादेश या देशातील हिंदू, शीख, बौद्ध, जैन, पारशी आणि ख्रिश्चन यांचा छळ झाल्याने भारतात शरणार्थी म्हणून येण्यास भाग पडलेल्या त्या - त्या देशातील अल्पसंख्यांकासाठीच आहे.
- कायद्यातील सुधारणेमुळे वरील उल्लेखित धार्मिक अल्पसंख्यांकापैकी कोणत्याही व्यक्तीने ३१ डिसेंबर २०१४ अर्थवा त्यापूर्वी जीवीत रक्षणसाठी भारतात प्रवेश केला असेल तर ती व्यक्ती आता आपल्याप्रमाणेच भारतातील सन्मान्य नागरिक होईल. नागरिकत्व कायद्यानुसार शरणार्थीना देण्यात आलेली ही विशेष सवलत आहे. मात्र वरील मुदतीनंतर आलेल्या कोणत्याही धर्माच्या व्यक्तिला ह्या कायद्यानुसार नागरिकत्व मिळू शकत नाही. अशा व्यक्तिला प्रचलित कायद्यानुसार वैंध कागदपत्रे सादर करूनच नागरिकत्व घ्यावे लागेल.
- हा कायदा मुस्लिमांच्या विरोधात आहे.
  - हा पूर्णपणे खोटा, धादांत असत्य अपप्रचार आहे.
मुस्लिमच काय, पण कोणत्याही भारतीय नागरिकाचा या कायद्याशी काहीही संबंध नाही. लक्षात घ्या, हा कायदा नागरिकत्व देतो. कुणाही व्यक्तिचे नागरिकत्वाचे अधिकार काढून घेत नाही.
- इतर देशातील मुस्लिमांना भारताचे नागरिक होता येणार नाही.
  - जरुर होता येईल. सध्या अस्तित्वात असलेल्या कायद्याप्रमाणे पूर्वीपासूनच कोणत्याही व्यक्तीला, अर्थातच मुस्लीम व्यक्तीला अर्ज भरून वैंध कागदपत्रांसह नागरिकत्व घेण्याची सोय उपलब्ध आहे. नागरिकत्व सुधारणा कायद्यामुळे यात कोणतीही आडकाठी येत नाही.
- बेकायदा राहणाऱ्या मुस्लीम निर्वासितांना हाकलले जाईल.
  - या सुधारणा कायद्यात तशी तरतूद नाही. त्यामुळे या कायद्याच्या आधारे कुणालाही भारताबाहेर घालवून लावण्यात येईल, या आरोपात काहीही तथ्य नाही.
  - अशा प्रकारच्या कारवाईसाठी फॉरेनर्स ट्रिब्युनल अंतर्गत फॉरेनर्स अॅफ्ट हा वेगळा कायदा पूर्वीपासूनच आस्तित्वात आहे.

- या कायद्यामुळे कोणीही हिंदू भारताचा नागरिक होऊ शकतो.
  - पूर्णपणे खोटे आहे. या कायद्याने हिंदूंना आपोआप नागरिकत्व मिळत नाही.
  - हा कायदा हिंदूंच्या बाजूने तयार करण्यात आलेला नाही.
  - अशी हिंदू व्यक्ति भारतात ५ वर्षे रहात असायला हवी व त्यानंतरच तिला नागरिकत्वासाठी रीतसर अर्ज करता येईल.
- पाकिस्तान, अफगाणिस्थान, बांगलादेशामधील मुस्लीम भारताचे नागरिकत्व घेऊ शकत नाहीत.
  - सुधारीत कायद्यात मुस्लिमांचा उल्लेख नसला आणि त्यांना सरसकट सवलत नसली तरी ते नागरिकत्व घेण्यासाठी रीतसर अर्ज करून ते घेऊ शकतात.
- भारताच्या घटनेने धर्माच्या आधारे भेदभाव करण्यास मनाई केली आहे. म्हणून नागरिकत्व सुधारणा कायदा घटना विरोधी आहे.

१) या कायद्याचा आधार धार्मिक अल्पसंख्यांकांचा छळ असा आहे; व या कायद्याने पीडीत व्यक्तिंना नागरिकत्व देऊन त्यांना देशात सन्मानाने जगता यावे असा हेतू आहे.

या कायद्यात उल्लेख केलेल्या देशांनी स्वतःला इस्लाम धर्मिय देश म्हणून घोषित केले आहे. त्यामुळे या देशात मुस्लिमांचा छळ होतो असे म्हणता येणार नाही. तसेच हा कायदा आर्थिक किंवा राजकीय कारणांसाठी आश्रय घेण्यासाठी नसल्याने त्यात मुस्लीमांचा समावेश नाही इतकंच!

तरीही कुणाचा छळ होत असेल तर ह्युमन राईट्स् कायद्यांन्वये असे नागरिक दाद मागू शकतात.

२) आपल्या घटनेमध्ये काही विशेष कारणांसाठी नागरिकांमध्ये भेदभाव करणाऱ्या तरतुदी आहेत. आपल्याकडे अजूनही समान नागरिकत्व कायद्याची अम्मलबजावणी झालेली नाही. विविध धर्मियांसाठी वेगवेगळे कायदे व सवलती आहेत. उदाहरणार्थ अप्लसंख्यांकांच्या शैक्षणीक, धार्मिक संस्थांसाठी वेगळे कायदे आहेत. तेंव्हा भेदभाव होत नाही का? खरी गोष्ट अशी आहे की घटनेने रास्तभेदभावाला (**Reasonable Classification**) परवानगी दिली आहे त्यामुळे सुधारणा कायद्याने धार्मिक भेदभाव होतो हा आरोप धादांत खोटा आहे. ●

“और कितने साल समस्याओंको टालते रहेंगे ?”

(- राज्यसभामे मा. गृहमंत्री श्री. अमित शाहा द्वारा दिया गया भाषण संपादित स्वरूप में प्रस्तुत है)

मुझे मालूम है कि विवाद होंगे और हो भी रहे हैं. हमारे पास ५ साल के लिए जनादेश था, ५ सालों तक जैसे की बाकी सरकारों ने सत्ता का फायदा उठाया वैसे हम भी सत्ता सुख भोग सकते थे. मगर देश की समस्याओं को कितने साल तक टालते रहेंगे? जो जो सत्ता पर रहे थे सबको मैं कहना चाहता हूँ की आज रात को अपने रुम की बत्ती बुझाकर अपनी अंतरआत्मा के साथ संवाद कीजिये और पुछिये अगर यह बिल ५० साल पहले लाया होता तो क्या होता? शायद, इस स्थिती में परिस्थिती इतनी न बिगड़ी होती.

भारतने अल्पसंख्यकोंके साथ कभी भी भेदभाव नहीं किया

पाकिस्तान में अल्पसंख्यक चुनाव नहीं लड़ सकते, अल्पसंख्यकों पर कई प्रकार के प्रतिबंध डाल दिये गये हैं. उनकी संख्या लगातार कम होती रही, १९४७ में पाकिस्तान में अल्पसंख्यकों की आबादी २३ प्रतिशत थी जो २०११ में वह घटकर ३.७ प्रतिशत हो गयी. १९४७ में बांग्लादेश में अल्पसंख्यकों की आबादी २२ प्रतिशत थी जो २०११ में घटकर ७.८ प्रतिशत हो गयी. और हमारे यहाँ राष्ट्रपति, उपराष्ट्रपति, चीफ जस्टिस जैसे कई उच्च पदों पर अल्पसंख्यक रहे। यहाँ अल्पसंख्यकों का संरक्षण हुआ. भारतने वादा निभाया लेकिन तिनों पड़ोसी देशों ने वादा नहीं निभाया. और इसके कारण धार्मिक अत्याचार उन्हे सहना पड़ा. वहाँके अल्पसंख्यक यहाँ पर आये और वह शरणार्थी हैं. उनको हम नागरिकता क्यों ना दे?

वो कैसे कहेंगे हम शरणार्थी हैं.

यह सच है कि अगर यह कानून नहीं आता है और सरकार अगर किसीको पुछेगी कि आप विदेशी हो क्या? तो सभी लोग ना ही जवाब देंगे. लेकिन यह कानून बनने के बाद जब हम कहेंगे कि आपको उस दिन से नागरिकता दी जायेगी, आपकी सारी चिजों को हम प्रोटेक्ट करेंगे, तब नागरिक बनने का सही अंकड़ा सामने आयेगा, तब गुलामनबि साहब आप मुझसे बात कीजिएगा. आपने प्रोटेक्ट करने की कोई व्यवस्था ही नहीं की, तब कैसे वो अपने आप को जाहीर करते? सच्चाई अगर वो बताते तो नौकरी चली जाती, शादी टूट जाती, अपना घर चला जाता. कानून बनने के बाद वो लोग निर्भिक होकर कहेंगे कि हाँ हम शरणार्थी हैं, हमें नागरिकता दीजिए.

जिन्होंने जख्म दिए वो ही आज पूछते हैं कि ये जख्म कैसे लगे? आपकी सरकारों के कारण ही वो शरणार्थी होने की सच्चाई आपको बता नहीं पायें. यह तो अचरज की बात है कि आज आप ही यह सवाल हमसे पूँछ रहे हो. उन लाखों करोड़ों लोगों की चीखें आपको सुनाई नहीं देती?

जब इंदिरा गांधीजी ने १९७१ में बांग्लादेश से आये शरणार्थीयों को स्विकारा उस वक्त श्रीलंका

से आये लोगों को क्यों नहीं स्वीकारा? ऐसा हमने कभी नहीं पूँछा. हमने उनके इरादों पर कभी आशंका नहीं जताई, जब विशिष्ट समय पर विशिष्ट समस्या पैदा होती है तब उसे हल करने के लिए कदम उठाने पड़ते हैं.

मुसमानोंको इस कायदे मे क्यों शामिल नहीं किया गया.

एक बहुत बड़ा सवाल पूँछा गया की इसमे मुस्लीम लोग क्यों शामिल नहीं किये गए? मुझे तो अचरज होता है कि ६ धर्मों के शरणार्थीयों को नागरिकता दी जा रही है, उसकी प्रशंसा नहीं की जा रही है, लेकिन केवल मुस्लीम समुदाय के लोगों को शामिल क्यों नहीं किया गया यह सवाल पूँछा जाता है. यह बिल हम इन तीन देशों मे जिन अल्पसंख्यकों पर धार्मिक अत्याचार हुआ है उन शरणार्थीयों को नागरिकता देने के लिए लेकर आये हैं. कोई मुझे विपक्ष में से बताए कि पाकिस्तान, बांग्लादेश और अफगाणिस्थान में इस्लाम धर्म के अनुयायियों को अल्पसंख्यक कहाँ जा सकता है क्या वो अल्पसंख्यक नहीं हैं? जब धार्मिक अत्याचार की बात कही जाती है तब जिन देशों का राज्य धर्म ही इस्लाम है वहाँ भला कैसे मुस्लीमों पर धार्मिक अत्याचार हो सकते हैं? और फिर भी किसीको आवेदन करना हो तो कानून में वह भी प्रावधान है, और उनको नागरिकता दे भी रहे हैं. हमारे पास पिछले ५ सालों में श्री. आदनान सामीसहीत ५६६ से ज्यादा वहाँ से आये मुस्लीमों को नागरिकता दी गयी हैं.

हमारी धर्मनिरपेक्षता केवल मुस्लीमोंपर आधारित नहीं है.

अब हमारी सरकार की पंथनिरपेक्षता पर सवाल खड़े किये गये हैं. इस बिल में हिंदू, सिख, पारसी, बौद्ध, ख्रिश्चन, जैन इन ६ धर्मों के अल्पसंख्यक, शरणार्थीयों का समावेष किया गया है. विपक्ष का ध्यान सिर्फ इस बात पर कि मुस्लीम को क्यों नहीं लेकर आ रहे हैं? आपकी पंथनिरपेक्षता सिर्फ मुस्लीमों पर आधारित होगी लेकिन हमारी पंथनिरपेक्षता किसी एक धर्म पर आधारित नहीं है. आर्टिकल १४ मे जो समानता का अधिकार दिया है उसके तहत रिझनेबल क्लासिफिकेशन के आधार पर कानून बनाने मे इस बिल मे कोई रोक नहीं है. बताना चाहूँगा कि यहाँ पर रिझनेबल क्लासिफिकेशन है.

काँग्रेस करेगी वो सेक्युलर, हम करें तो धर्मवादी?

युपीए सरकार के कार्यकाल में जब सन्माननीय चिदंबरम साहब गृहमंत्री थे तब के राजस्थान के मुख्यमंत्री अशोक गेहलोतने लिखा एक पत्र है मेरे पास. जिसमें लिखा था, बहुत सारे पाकिस्तान से आये शरणार्थी हिंदू और सिख समुदाय के हैं, और राजस्थान की सीमा पर आये हिंदू और सिख धर्मों के शरणार्थीयों को रियायतें देने के मामले मे लिखा गया था. सिर्फ दो धर्मों का जिक्र? हम तो भला ६ धर्मों के लोगों के बारे में कह रहे हैं. काँग्रेस पार्टीने तब केवल हिंदू-सिख धर्म के ही १३००० लोगोंको नागरिकता दी. लेकिन वो नहीं दिखाई देगी. क्योंकि काँग्रेस जो करेगा वो सेक्युलर है. हम करेंगे तो धर्मवादी! कमाल है.

अपना वादा भी भूल गये अब !!

२५ नवंबर १९४७ के दिन काँग्रेसने ये तय किया था की पाकिस्तानके उन सभी गैर मुस्लिमोंको पूर्ण सुरक्षा देने के लिए वो वचनबद्ध है. हमने तो गैर मुस्लीम यह शब्द इस्तेमाल भी नहीं किया. हमने तो हिंदू, सिख, ख्रिश्चन, बौद्ध, जैन और पारसी इन ६ धर्मों का नाम लिया है. अभी आप काँग्रेस पार्टी के संकल्प को भी नहीं मानते हैं, आपने तो नहीं माना, अभी हम मान रहे हैं तो आप हमारा विरोध कर्यों कर रहे हैं?

गांधीजी ने भी हिंदू -सिखों के भारत आने का स्वागत किया था.

२६ सितंबर १९४७ में महात्मा गांधीजी ने एक प्रार्थना सभा के दौरान माझक पर खुले आम यह घोषणा की कि यदि पाकिस्तान में रह रहे हिंदू और सिख, यदि वे वहाँ नहीं रहना चाहते तो वो निःसंदेह यहाँ भारत में आये, उनको स्विकार करना भारत सरकार का दायित्व है. यह महात्मा गांधीजी के शब्द हैं, यह मैं आपको इसलिए बता रहा हूँ क्योंकि सिर्फ हिंदू और सिखों के बारे में कहा था. बार बार आप सब लोग मुसलमानों को क्यों नहीं यह बात दोहराते रहते हो इसलिए यह बताना जरूरी था.

बंगाल में हिंदूओं पर अत्याचार हो रहे हैं.

मैंने कहाँ था कि बंगाल में दुर्गा विसर्जन के लिए हायकोर्ट जाकर परमिशन लानी पड़ी थी. ढेर सारे केसेस हैं वहाँ पर. हिंदूओं को वहाँ पर प्रशासन परमिशन नहीं देता है, बार बार हायकोर्ट जाकर परमिशन माँगनी पड़ती है. फिर हायकोर्ट बंगाल के प्रशासन को आदेश देती है, तब जाकर हिंदूओं को अधिकार मिलता है.

मुस्लिमोंको कानून में इसलिए शामिल नहीं किया गया.

मुसलीम धर्मों के देशों में मुसलीम लोग धार्मिक रूप से प्रताड़ित हो ही नहीं सकते इस लिए उन्हे नहीं लिया गया. इधर गैरमुस्लिम समुदाय के लोगोंको ७० सालों से भगवान के भरोसे छोड़ा गया था, उन सबको न्याय देने का काम हम कर रहे हैं. और इतिहास इसको सुवर्ण अक्षरों में जरूर लिखेगा. व्होट बँक की लालच और राजनीति के कारण उन लाखों करोड़ो लोग जिनको न्याय किसीने नहीं दिया था, उनकी चिखें नहीं सुनाई दे रही थीं क्योंकि आपकी आँखे और कान बहरे हुए थे.

यह लीजीये धार्मिक अत्याचार के सबूत

धार्मिक अत्याचार हुआ है यह आपको कैसे पता चला. ऐसा भी सवाल पूछा गया. हुमन राइट्स कमिशन के रिपोर्ट्स, दुनिया भर के अखबार, भारत के कई अखबार और आप भी चले जाईयें असम और बंगाल में तो आपको भी अनेकों कहानियाँ सुनने मिलेगी. अफगणिस्थान से आये ढेर सारे लगभग २१ हजार सिख तो दिल्ली में रहते हैं, ये हमें कैसे पता चला? तो मैं बताना चाहूँगा कि हमारे कान और आँखे खुली हैं, व्होट बँक की राजनीति के चलते कान बंद और आँखे बंद नहीं हुई हैं. हम

नागरिकता संशोधन बिल पर चर्चा कर रहे हैं, और इस बिल के अंदर किसीकी भी नागरिकता छिन लेने का प्रस्ताव है ही नहीं।

भारत के मुसलमानों का इस बिल से कोई संबंध नहीं।

इस बिल में मुसलमानों का कोई अधिकार छिन लिया नहीं जाता। ये नागरिकता देने का बिल है, नागरिकता लेने का बिल नहीं है। मैं सबसे कहना चाहता हूँ कि भ्रामक प्रचार में मत आइए। इस बिल का भारत के मुसलमानों की नागरिकता से कोई संबंध नहीं है।

धारा ३७० हटानेसे कश्मीरके मुसलमानों को फायदा ही हुआ है।

हमने धारा ३७० को रद्द किया, ट्रिपल तलाक रद्द किया और अब हम नागरिकता संशोधन विधेयक लेकर आये हैं। मैं यहाँ एक बात स्फष्ट करना चाहता हूँ की ये तीनों कानून ऐसे मुसलमान हैं ही नहीं। ट्रिपल तलाक इस देश की करोड़ों मुसलमान बहनों को अधिकार देने का बिल है, क्या ये मात्र हैं, बहनें देश की नगरिक नहीं हैं? उनका कोई अधिकार नहीं है? आर्टिकल ३७० की बात करें तो पूँछना चाहूँगा कि क्या कश्मीर में हिंदू, बौद्ध नहीं रहते हैं? क्या सिर्फ मुसलमान रहते हैं? आर्टिकल ३७० को सभी लोगों के हितों का रक्षण करने हेतु रद्द करवाया है।

असम के नागरिकोंके हितोंका पूर्ण रक्षण किया जायेगा

असम के नागरिकोंके हितोंका रक्षण किया जाएगा। उनकी भाषा, साहित्य, जनजतियोंकी बोलीभाषा, राजनीतीक आरक्षण इसकी चिंता हम जरुर करेंगे। असमके ट्रायबलस याने जनजातीके लोगों के अधिकारका पूर्ण रक्षण करनेके लिए हम बचनबद्ध हैं। इसी तरह अरुणाचल, नागालैंड, मिझोराम इन राज्यों कों कानून की कक्षा के बाहर रखे गये हैं। और जल्दही मणिपूरको भी इनरलाइन परमिट कानून लागू किया जाएगा। नॉर्थईस्ट के लोगोंकी हितोंकी रक्षा याह हमारा प्रथम कर्तव्य है और गए पाँच साल मे हमने निभाया भी है।

ख्रिश्चनोंपर अत्याचार की दर्दनाक दास्तान

ख्रिश्चनों पर भी ढेर सारे अत्याचार पाकिस्तान में हो रहे हैं। २००२ मे कुछ बंदुकधारियों ने तक्षशिला के ख्रिश्चन अस्पताल मे बम फेंके, जिनमे ४ लोगों की मौत हुई, २५ लोग घायल हुए। २००९ मे बंदुकधारियोंने कराची शहर के बिचो बिच ख्रिश्चन चैरिटी संस्था पर हमला करके ६ लोगों को मार दिया और २४ लोग घायल हुए। २००९ मे एक मुस्लिम धर्मगुरु के द्वारा इसाइयों को मारने का आवाहन करने पर २ मुस्लिम बंदुकधारियोंने एक चर्च पर बम फेंका जिसमे ३ ख्रिश्चन बच्चियों की मौत हुई। २००५ मे मुस्लिम उग्रवादियोंने हमला करके रोमन कॅथलिक आर्मी और चर्च पर हमला बोल दिया, जिसमे पूरे चर्च को ध्वस्त कर दिया गया। २००९ मे गोजरा कस्बे में भीड़ ने ४० घरों को आग लगा दि थी। २०१३ मे लाहोर की ख्रिश्चन बस्तियों में मुसलमानों ने हमला करके १०० से ज्यादा घर जलाये।

Citizenship Amendment Act & North East

The Citizenship Amendment Act exempts certain areas in the North East.

- 1) **This Act does not apply to** Tribal areas according to Bengal Eastern Frontier regulation Act 1873, the Sixth Schedule Tribal Areas are exempted from this Act as follows :-
1) Karbi Anglong - (Assam)   3) Tribal Districts - (Tripura)
2) Garo Hills   - (Meghalaya) 4) Chakma District - (Mizoram)
- 2) **This Act does not apply to** states under Inner Line Permit
1) Arunachal Pradesh   3) Mizoram
2) Nagaland   4) Manipur (proposed)
- 3) CAA Act applies to those minorities from neighboring countries like Hindus, Bouddh, Sikhs, Jains, Parsis and Christians also. Who were forced to seek shelter in India due to precaution on the ground of Religion and settled before 31st December 2014.
- 4) **About Muslims -**
Names of Muslims have not been included because they have not been forced by neighboring countries to take shelter in India as these countries call themselves Islamic Countries, if any Muslim desire to take Indian Citizenship then he or she has the every right to do so by applying for the citizenship under existing rules. As far as 566 Muslims have been given Indian Citizenship. Thus 2/3 of North East exempted for the act.
- 5) **About Assam -** In Assam the Accord was signed in 1985 to protect the culture, ethos, and language of the indigenous people. But nothing has been done in last 35 years. Now Central Government Constituted a Committee to resolve the problem; and to safeguard the right of Assami people.

पालक-पाल्य नात्याच्या भावोत्कट रेशीमगाठी

- प्रतिनिधी

औरंगाबाद येथे मेघालयाच्या गारो पहाडातील मुलींचे वसतिगृह आहे. तिथे पहिली ते बारावीत शिकणाऱ्या १५ मुली असून एक मुलगी B. Sc. नर्सिंग करीत आहे. या प्रकल्पाचे प्रमुख आहेत श्री. केदार जोशी.

केदार जोशी गेली ७ वर्षे वसतिगृहाच्या मदतीसाठी निधीसंकलन करण्यासाठी चातुर्मास योजना राबवित आहेत. खूप मोठा निधी त्यातून जमा होतो. सुमारे चार-साडेचार हजार लोकांपर्यंत हाविषय नेला

जातो. निधीसंकलन पूर्ण झाल्यावर दे णगी दार, हिताचिंतक आणि कार्यकर्त्यांना एकत्र करून मुलींचे नृत्य-गायन, इत्यादी कार्यक्रम, भाषण व चहापान असा ठराविक पद्धतीचा कार्यक्रम होत असे.

यामुळे प्रत्यक्ष प्रकल्पाचे काम देणगीदारांपर्यंत पोहचतच नसे. म्हणून केदारच्या मनात वेगळीच कल्पना

चमकली. त्यांनी देणगीदारांचे गट तयार केले. साधारणपणे १६ कुंटूंबांनी संध्याकाळी ७ वाजता वसतिगृहावर यावे व येतांना कुंटूंबासोबत जेवणाचा डबा घऊन यावे अशी योजना आखली. १७ डिसेंबर ते २३ डिसेंबर असे ७ दिवस हा उपक्रम असणार होता. परंतु भेट देणाऱ्या देणगीदारांची संख्या वाढल्याने आग्रहाखातर कालावधी वाढवावा लागला.

देणगीदार आल्यावर त्यांनी वसतिगृह पहावे, प्रकल्पाची माहिती घ्यावी, मुलींना उपलब्ध करून देण्यात आलेल्या सोर्योंचीही पहाणी करावी, नंतर तळघरातील सभागृहात सर्वांनी एकत्र यावे; शंका-प्रश्न विचारावे, वसतिगृहाचे काम समजून घ्यावे, काही सूचना असतील तर त्या मोकळेपणाने सांगाव्या असा एक छोटा कार्यक्रम आखण्यात आला.

नंतर सर्व मुलींसोबत पाहुण्यांनी जेवण करावे, त्यांच्याशी गप्पा माराव्या, असा कार्यक्रम असे. त्यातून नात्यांचा एक भावपूर्ण अनुबंध तयार झाल्याचे लक्षात आले. **देणगीदार व मुली याएवजी पालक व पाल्य असे भावोत्कट नाते तयार होणे हेच या नाविन्यपूर्ण उपक्रमाचे यश म्हणायला हवे.●**

नाशिक वस्तिगृह : कुमारी लिंकुप्लाचे उल्लेखनीय यश

मणिपूर येथिल न्युतुसूम सारख्या छोट्या गावातून शिक्षणासाठी आठवीत असतांना महाराष्ट्रात चिपळूणला आलेली लिंकुप्ला ए. शतसंग हिने तिचे बारावी पर्यंतचे शिक्षण चिपळूण येथे पूर्ण केले. “मणिपूर पोलिस” मध्येच नोकरी करायची हा ध्यास घेऊन तिने भोंसला मिलिटरी कॉलेज, नाशिक येथे शिक्षण घेण्याचे ठरवले. पहिल्याच वर्षी तिने उत्तम विद्यार्थिनीचे पारितोषिक मिळवले होते. तसेच पंधरा ऑगस्ट रोजी ‘सेकंड सार्जंट’ ही एन.सी.सी मधली रँक तिला मिळाली आहे.

१२ डिसेंबर २०१९ रोजी भोंसला मिलिटरी कॉलेजला डॉ. मुंजे दिवस साजरा करण्यात आला. त्या निमित्ताने परेड घेण्यात आली, ज्यात लिंकुप्लाने एका ट्रुपचे सो वांड सार्जंट म्हणून प्रतिनिधित्व केले. तिचे वडील देखील भैय्याजी काणे ह्यांचे विद्यार्थी होते. लिंकुप्लाचे शिक्षण जनकल्याण समितीच्या माध्यमातून केले जात आहे व लिंकुप्ला ह्या संघीचे सोने नवकी करेल अशी खात्री आहे. तिच्या पुढील वाटचालीसाठी मनःपूर्वक शुभेच्छा... ●

- प्रतिनिधी

चिंचवड वस्तिगृह : करिअर गायडन्स व्याख्यान

सौ. माधवी खानोलकर

दि. २३ नोव्हेंबर रोजी चिंचवड वस्तिगृहातील मुलांसाठी करिअर मार्गदर्शन उपक्रमांतर्गत “आर्मीमधील करिअर आणि देशउभारणी” या विषयावर मार्गदर्शन करण्यासाठी एक व्याख्यान आयोजित केले होते. वक्ते होते रिटायर्ड मे. जनरल जे. एन. नायर. व्याख्यानाला उपस्थितीही चांगली होती. मुलांनी नायर सरांबरोबर संवाद साधून आपल्या शंका दूर केल्या. ●

A good decision is never accepted by Common Mass

- By N. Tali Jamir, Tripura

In true sense, “A good decision is never accepted by common mass”. I personally like the CAA. There will be Challenges in smooth exercise of CAA and it is our responsibility as a citizen of India to make it a big success to achieve what our Govt’ aims at.

In the present scenario, we are not able to sight deep into the crust of CAA and give more time to find out the way how as a nation we should live. This act has more to do with the three country (Afghanistan, Pakistan and Bangladesh) than in our country India. With the introduction of this CAA, the three nation has been pushed for more compliance towards humanitarians act with no bar for religion. This scenario/task/compulsion never existed in their country.

Now, with introduction of CAA our pre independent countryman can again become the Citizen of our India if he/she qualifies the minimum requirement. With this why are we so deeply reactive and resistance to this new changes and this makes us look more selfish.

Yes, the three country are our pre-Independence countrymen and it is good that the basis of partition to have Muslims country is respected in this CAA by excluding the Muslims. If the Muslims were included in the CAA, then this would create a scene of exodus, leaving their country and thus it will defy the concept of partition to form Muslim country. CAA is extended only to countries limited to Afghanistan, Pakistan and Bangladesh having pre-independent Citizens of India and not to Bhutan, Nepal, Myanmar or

rest of world, since CAA aims to protect our pre-independence countrymen who are facing/faced discrimination.

Presently most of people who wants to be a part of our country Should be able to come legally as Citizen or with Work Visa. Having total barn on allowing people from these countries to come to india has created illegal immigrant and living with documents as Indians without even paying any kinds of Taxes. Which one do we prefer?, to have them as illegal immigrants as neighbour without paying any taxes (or) To have them legally as citizen of India and also allow immigrants with work permit Visa and oblige them to pay tax like you and me. I look into the matter more deeply that as a country we need to draw few lines like CAA.

When an Indian student goes to USA with work/student Visa, they accepts us as foreigner coming for work/study, and latter after qualifies for green card holder than the process for for citizen starts and after a probation of 3-4 years Citizenship is provided but clearly indicating the country of origin as “India”. As a country, USA has all this provisions even though we were never being part of their country like the way India and neighbouring countries were as one countrymen pre-Independence. ●

आसामचा आक्रोश

- अभिनय बोरकर, बदलापूर

९८२०४८८९७९

दुर्दैव असे की बांगला हिंदू व बांगलादेशी मुसलमान यांच्यात कोणताही भेद करण्यास असमिया समाज तयार नाही. त्याची जबरदस्त किंमत असमिया समाजाला नजीकच्या भविष्यात मोजावी लागणार आहे. बांगलादेशी मुसलीम एक ना एक दिवस आसामची धार्मिक आधारावर फाळणी घडवून आणतील आणि त्यावेळी असमिया समाज या धार्मिक अक्रमणाचा बळी ठरेल यात कोणतीही शंका नाही.

१९४७ साली भारत स्वतंत्र झाल्यावर आसाम सरकारने आसामी ही राज्यभाषा म्हणून जाहीर केली, आणि तिथेच भाषीक संघर्षाची पहिली ठिणगी पडली. असे म्हणायला हरकत नाही. सरकारी प्रशासनात सर्वत्र व्यापून राहिलेले बंगली हिंदू आणि फाळणीमुळे नंतर आसाममधे आलेले त्यांचे लोंडे यांचा जबरदस्त दबाव आसाममधे वाढत गेला. आसामी राज्यभाषा केली गेल्याने स्थानिक विविध वांशिक गट आणि स्वतःच्या भाषे विषयी टोकाची अस्मिता बाळगणारे बंगालीभाषी हिंदू यामुळे मूळचे आसामी व बाहुरुन आलेले बंगाली भाषिक हिंदू यांच्यात संघर्ष पेटला. १९६० च्या दशकात या संघर्षाने हिंसाचाराचे भयानक स्वरूप घेतले. त्रिपुरामध्येपण अशीच स्थिती फाळणीनंतर निर्माण होत गेली.

लाखोंच्या संख्येत आश्रय घेतलेल्या बंगाली हिंदूमुळे त्रिपुरातील मूळच्या आदिवासी (Tribal) जमातींचे अस्तित्वच धोक्यात आल्याची भावना त्रिपुरातील स्थानिक आदिवासी समाजात निर्माण झाली व त्यातून त्रिपुरामध्ये ही संघर्ष सुरु झाला. त्यातूनच त्रिपुरींच्या हक्कासाठी लढणारे राजकीय पक्ष

व त्यांच्या उग्रवादी संघटना भराभर फोफावत गेल्या. मूळ ७०% असलेली आदिवासींची संख्या आज ३०% झाली आहे, तर बंगाली भाषीकांसह अन्य बाहेरुन आलेल्यांची लोकसंख्या आज त्रिपुरात ७०% च्या वरच आहे. आसाममधे उल्फा (युनायटेड लिबरेशन फ्रंट ऑफ आसाम - ULFA) आणि त्रिपुरात अनेक सशस्त्र भूमिगत संघटना याचमुळे आणि साधारण याच काळात जन्माला आल्या.

बंगाली भाषीकांची भाषीक आक्रमकता हा ही असामीयांच्या दृष्टीने चिंतेचा विषय आहे. आसाममधे सरकारी नोकरीत शिरलेल्या सरकारी बाबूंच्या प्रचंड संख्येमुळे त्यांच्याविरोधात असमिया समाजात द्वेषाची भावना निर्माण झाली. बंगाल्यांचे भाषीक वर्चस्व इतके टोकाला गेले होते, की त्यांनी असमिया भाषेवरच आसाममधे प्रशासकीय बंदी लादली आणि असमिया लिपीवरही बंदी आणली.

बंगाली हिंदूंबरोबरच पूर्व पाकिस्तान व नंतर बांगलादेशातून येणाऱ्या बांगलादेशी मुसलमानांचे लोंडे आसामच्या मैदानी प्रदेशात स्थिरावू लागले. सरकारी जमिनीवर अवैध कब्जा करून त्यावर त्यांनी गावेच्या गावे

वसवली. लोकसंख्येच्या या प्रचंड दबावातूनच आसाम आंदोलन उभे राहिले, त्यातूनच (ऑल आसाम स्टुंडंट्स युनियन - AASU आसू) ही विद्यार्थी संघटना व आसाम गण परिषदेचा जन्म झाला. आसाम आंदोलनाच्या पाश्वर्भूमीवर आसामी जनतेला न्याय देण्यासाठी व बांग्लादेशी घुसखोरांना आसाम बाहेर घालवून देण्यासाठी तत्कालिन पंतप्रधान राजीव गांधी व आसाम गणपरिषद यांच्यात आसाम करार झाला. आसाम गणपरिषद सतेवरही आली, परंतु त्यामुळे ना आसामी समाजातील भीती नष्ट झाली ना बांग्लादेशी घुसखोरांना बाहेर काढले गेले.

त्याचे प्रमुख कारण अनेक दशके सतेत राहिलेल्या काँग्रेसच्या मानसिकतेत आहे. या पक्षाने बांग्लादेशी घुसखोरांना घालवून देण्यासाठी काहीही उपाययोजना केली नाही. त्याचे मूळ कारण हा बांग्लादेशी मुसलमान वर्ग काँग्रेसची मतपेटी (व्होटबँक) आहे. या राजकीय स्थितीचा फायदा उचलण्यात कालांतराने AIUDF (ऑल इंडिया युनायटेड डेमोक्रॅटिक फ्रंट) चे बद्धुद्दिन अजमल यशस्वी ठरले व आज हा पक्ष बांग्लादेशी घुसखोरांचा पक्ष म्हणून ओळखल जातो. आज स्थिती अशी आहे की आसाममधील १२ जिल्हे मुस्लीम बहुल झाले आहेत व AIUDF चे १३ आमदार आसामविधान सभेवर निवडून आले आहेत. त्यांच्या जिवावर आज ना उद्या एक बांग्लादेशी घुसखोर आसामचा मुख्यमंत्री होण्याची वेळ आली आहे. दुर्दैवाने आसामी हिंदू समाजाला या बदललेल्या सामाजीक स्थितीचे आकलनच होत नाहीये. आसाममधील बंगाली भाषीकांत आम्ही हिंदू किंवा मुसलमान असा फरक करीत नाही.

बांग्लादेशी घुसखोर असोत की शरणार्थी बंगली हिंदू असोत त्यांच्यात आम्ही धार्मिक भेदभाव करीत नाही. त्या दोघांनाही आमचा विरोधच आहे. या भूमिकेवरुन आज असमिया समाज CAA ला तीव्र विरोध करीत आहे.

त्याचे एक कारण असे की आसाम करारातील असमिया समाजाच्या सांस्कृतिक आणि भाषीक रक्षणासाठी केल्या गेलेल्या उपाययोजना कागदावरच राहिल्या आहेत. गेल्या पस्तीस वर्षात त्याबाबत कोणी काही केले नाही. आता भाजपने त्याची पूर्ती करण्यासाठी कमिटी स्थापन करून जानेवारी २०२० मध्ये कमिटीने अंतिम अहवाल सादर करावा अशी घोषणा केली आहे.

दुर्दैव असे की बांगला हिंदू व बांग्लादेशी मुसलमान यांच्यात कोणताही भेद करण्यास असमिया समाज तयार नाही. त्याची जबरदस्त किंमत असमिया समाजाला नजीकच्या भविष्यात मोजावी लागणार आहे. बांग्लादेशी मुस्लीम एक ना एक दिवस आसामची धार्मिक आधारावर फाळणी घडवून आणतील आणि त्यावेळी असमिया समाज या धार्मिक अक्रमणाचा बळी ठरेल यात कोणतीही शंका नाही. आजपर्यंत अन्यत्र जे घडले तेच उद्या आसाममध्ये घडणार आहे. त्यावेळी असमिया समाज शरण घेण्यासाठी कुठे जाईल हा खरा भीषण प्रश्न आहे. पण बंगाली हिंदूंचा द्वेष करण्यातच धन्यता मानणाऱ्या असमिया समाजाला या कठोर वास्तवाचा जणू विसर पडला आहे. बांग्लादेशी मुस्लीम घुसखोर आणि बांग्लादेशी हिंदू शरणार्थी यातील फरक असमियांना लक्षात घ्यावाच लागेल. अन्यथा त्यांचे आस्तित्वच एकदिवस संकटात येईल. हे त्यांनी तातडीने लक्षात घेण्याची गरज आहे. ●

मेघालय व नागालॅंड मधेही घुसखोरांचे बस्तान

- राजेंद्र बांदिवडेकर,

९००४४१०३२२

मेघालय, मिझोराम आणि नागालॅंड ही ईशान्येतील राज्ये. स्वतःला उघड-उघड 'खिश्चन स्टेट' म्हणवून घेत असल्याने या राज्यात तरी बांगलादेशी घुसखोरांना हातपाय पसरणे शक्य नसेल असे एखाद्याला वाटत असेल, तर ते चुकीचे ठरेल.

ईशान्येतील राज्यांनी 'परकीय कोण'? हा पेच एकदा सोडविल्याशिवाय या समस्येतून मार्ग निघेल असे वाटत नाही. एक बांगलादेशी मुसलमान सोडले तर, भारतातून जाऊन तिथे स्थायिक झालेल्या कोणत्याही समाजाने, कोणत्याही स्वरूपाचे प्रश्न उभे केलेले नाहीत किंवा त्यांच्यामुळे सामाजिक शांतताही भंग पावलेली नाही.

नागालॅंडमधील स्थिती पाहिल्यावर 'इनरलाईन परमिट' व्यवस्था सपशेल फसल्याचं लक्षात येतं. १९९१ व २००१ च्या जनगणनेच्या आकडेवारीची तुलना करता, भारतातील अन्य राज्यांच्या तुलनेत नागालॅंडमधील लोकसंख्येत सर्वाधिक वाढ झाल्याचं दिसून येतं. आसामला लागून असलेल्या डिमापूर व वोखा या दोन जिल्हांत सर्वाधिक लोकसंख्यावाढ नोंदली गेली. त्यातही वोखा जिल्हात ही वाढ चिंताजनक वाटावी इतकी आहे. लोकसंख्यावाढीसाठी जे प्रमुख कारण सर्वत्र आढळतं तेच इथेही आहे. स्थानिक नागरिकांचा कष्टाची कामे करण्यास नकार, व स्वस्त दरात मिळणारे मजूर! हे सर्व मजूर बांगलादेशी मुसलमान असतात व ते थोड्याच काळात मतदारही होतात हे वेगळं सांगायला नको.

ईशान्येतील राज्यांनी 'परकीय कोण'? हा पेच एकदा सोडविल्याशिवाय या समस्येतून मार्ग निघेल असे वाटत नाही. एक बांगलादेशी मुसलमान सोडले तर, भारतातून जाऊन तिथे

स्थायिक झालेल्या कोणत्याही समाजाने, कोणत्याही स्वरूपाचे प्रश्न उभे केलेले नाहीत किंवा त्यांच्यामुळे सामाजिक शांतताही भंग पावलेली नाही. ईशान्येतील राज्यातील सामाजिक समस्या या बांगलादेशी घुसखोरांमुळे निर्माण झालेल्या आहेत याची जागृती तेथील मुख्य समाजाला होत आहे. तेथील स्थानिक शासनाने याची दखल घ्यायलाच हवी, व यावर तातडीने उपाययोजना करण्याची गरज आहे. नाहीतर एक दिवस स्थिती अशी येईल की आसाम प्रमाणेच बांगलादेशी मुस्लीमांविरोधात केवळ आंदोलनच नव्हे, तर संघर्षाची स्थितीही उत्पन्न होऊ शकते.

मेघालय

१९८७ साली मेघालयातील नेपाळी मजूर आणि कामगारांना परकीय ठरवून त्यांना मेघालय सोडून जाण्यास भाग पाडण्यात आले. त्यांची जागा मेघालयातील खासी जनजातीच्या लोकांनी भरुन काढली असली तरी कोळसा खाणीत मजूर म्हणून फार मोठ्या संख्येत

बांगलादेशी मुसलमान मेघालयात आले. अनेक जणांनी स्थानिक खासी मुलींशी लग्ने केली. असा पसारा वाढत वाढत आज मेघालयातील कोळसा खाणीत बहुसंख्येने बांगलादेशी मुस्लीम काम करताना दिसतात.

मेघालयाची राजधानी शिलांग मधील अतिरेकी संघटना, गैर जनजातींच्या लोकांना सतत धमक्या देऊन त्यांचं जगणं नकोसं करतात; पण आश्चर्य म्हणजे मुसलमानांची लोकसंख्या मात्र मेघालयात वेगाने वाढत आहे.

गेल्याच वर्षा कुराणाचा खासी भाषेतील अनुवाद मोठ्या दिमाखात ईस्ट खासी जिल्ह्यात प्रकाशित झाला.

मेघालयातील ‘गारो हिल्स’ विभागात बांगलादेशी घुसखोरांच्या संख्याबळामुळे ३ विधानसभा मतदार संघात मुस्लीम बहुसंख्य झाले आहेत. जयंतीया हिल्सच्या कोळसा खाणींच्या क्षेत्रात फार मोठ्या संख्येत बांगलादेशी मुसलमान कामाला आहेत. स्थानिक मुलींशी लग्न करून त्या मुलींच्याच नांवाने तिथे इतर व्यवसायही ते सुरू करतात.●

One day they will rule us in our own land

It's a very sad thing to know that the population of Muslims in Nagaland is rapidly increasing. Our Former Chief Minister S. C. Jamir, once said that the population of Muslims in Dimapur is breeding like mosquitoes. Can you imagine that today 75% of the shops and businesses are run by Muslim Community in Dimapur. So just imagine what will be the population of Muslim people in our area, like Dimapur and small villages in this district.

I would like to inform to all of you is that, understand the strategy of this Muslim people. You may not realize what they are doing. Their policy is, first they come to our land. They will reside not directly in our land. They will stay by the side of our villages. And then try to maintain a good relation with our people. Then they will slowly try to settle in our villages and when their population become majority then they will claim that its their land. And at last we will be forced to leave our own land like today's happening in Assam.

We will not realize when this is happening. But when we realize, it will be too late. Would you like if one day, they rule us in our own land ?

- Ex Naga Student from Maharashtra

स्वज्ञातील नंदनवन - अँप्रीकॉट ब्लॉसम, लडाख

स्वज्ञ गुलाबी हळवे फुलते हळूच धरतीवर
मग्न सकाळी अंबर उलटे तरुच धरतीवर
अशा उमलल्या कोमल कलिका वाटा वाटांवर
कुणी पसरली अथांग येथे दुलई ही सुंदर।

जर्दाळूची झाडे वेडी साज ल्याइली किती
कशी न त्यांना जरा भीतीही पानांवाचून रीती
गूज फळांचे उरी दाटले कसे करु स्वागत
अंगरखा हा शुभ्र फुलांचा वाटाही अनवट।

कसें करावे कथन तुम्हाला मज न लागला ठाव
हिमालयाच्या कुशीत सजला असा परीचा गाव
सृष्टीचा हा चमत्कार हो पहा इथे येऊन
स्वज्ञातील हो नंदनवन हे हरखून जाईल मन।

लडाख प्रांतातील कडाक्याची थंडी ओसरून आता वसंताची चाहूल लागणार असं वाटत असतांनाच, एवढे दिवस निश्पर्ण असलेली जर्दाळूंची झाडं उत्सव साजरा करतात. उघड्या बोडक्या झाडांवर पालवी फुटायच्या आतच फिकट गुलाबी फुलं उमलू लागतात. आणि बघता बघता ही झाडं नुसत्या फुलांनी डवरुन जातात. लडाख राज्यामधलं कारगील गाव सोडलं, की लेह या राजधानीच्या शहराकडे जातानाचा राष्ट्रीय महामार्ग क्र. १ दुतर्फा जर्दाळूंच्या झाडांनी वेढलेला आहे. पण तिथली डहा आणि नू ही गावं तर यासाठी खास प्रसिद्ध आहेत. साधारण एप्रिल महिन्याच्या दुसऱ्या पंधरवड्यात पृथ्वीवरचा हा अनोखा नजारा पहायला मिळतो. मैलोंमैल पसरलेली शुभ्र फुलांची चादर, फांदीफांदीवरुन फुटून निघालेली गोजीरी फुलं, काटा आणणारी थंडी आणि लडाखचा मनामोहून टाकणारा निसर्ग.

हाडं गोठवणाऱ्या थंडीमधून जागं होत असतांना लडाखला पडणारं हे स्वप्न अनुभवायचं असेल तर 'ईशा टुर्स' सह या वर्षांच चला या बहारदार सफरीवर.....

(जाहिरात) - नरेंद्र प्रभू, ईशाटूस

ईशा ट्रूसव्या देश-विदेशातील आकर्षक ऑफबीट सहली

- * विंटर लडाख : १२ जाने व २ फेब्रु
- * लडाख एप्रिकॉट ब्लॉसम : ११ व १८ एप्रिल
- * किन्नौर स्पिती (हिमाचल प्रदेश) : १ मे, ६ अॅगस्ट, ३ व १७ सप्टें
- * नॉर्थ ईस्ट इंडिया - आसाम, अरुणाचल, मेघालय : ११ मार्च, २२ एप्रिल
- * स्टॅचू ऑफ युनिटी (लक्ष्मी विलास पैलेस सह) : २१ जाने
- * श्रीलंका (व्हेल वॉचिंग सह) : २० जाने * सिक्कीम : १८ एप्रिल व ९ मे
- * भूतान : १५ मार्च, १२ व २५ एप्रिल, ३, ११, २३ व ३१ मे
- * स्पेन - पोर्तुगाल : २३ एप्रिल * ईस्टर्न युरोप : २८ सप्टें
- * केनिया : २४ मे * केनिया - टांझानिया : २४ मे
- * केनिया मायग्रेशन : ३ व ३१ अॅगस्ट * स्कॅडिनेविया : १७ जून

वाईल्ड लाईफ सफारी

- * ताडोबा : १२ फेब्रु, २१ मार्च, १३, २७ व ३० मे * ताडोबा - टिपेश्वर : ३० मे * टिपेश्वर - पेंच : १ मार्च
- * पेंच - कान्हा : १४ एप्रिल * कान्हा : १६ एप्रिल * पेंच : २० मे व ८ एप्रिल * सुंदरबन : १ फेब्रु

www.ishatours.net

① ८०८०१४४०००

info@ishatours.net

मुख्य कार्यालय : ठाणे-१ ए / मुरलीधर सोसायटी, ब्राह्मण सोसायटी, नौपाडा, ठाणे (प). ① ०२२ २५४३ ७४१७, ९३२०१३१११०
दादर : ०२२ २४२२ ३२३३, ९३२००३१११०, ९३२२६१३२३४, बोरिवली : ९३२४५३१११०, कल्याण : ९८७०३०७३००, पुणे : ९४२२८७०७७३

Postal Reg. No. THC / 151 / 2018-2020 Posted at BPC Kalyan on 1st day of every month.

RNI Reg. No. MAHMAR / 2012 / 45108 Total No. of Pages 32

License to Post without Prepayment under WPP License No. NMR/Tech/WPP-13/Thane/2020

ख्रिसमस सण मुलांच्या जल्लोषात साजरा

डॉंबिवली वसतिगृहातील मुलांनी मोठ्या उत्साहात नाताळचा सण साजरा केला. सौ. मधुरा साळवी, सौ. अपर्णा आशिर्वाद बोन्डे, सौ. गौरी भिडे, सौ. हेमा वैद्य, सौ. अश्लेशा गोखले, श्री. अविनाश जोशी ह्या शिक्षकांनी नाताळच्या सणा प्रित्यर्थ मुलांचा आवडता खाऊ केक आणला होता. मुलांनी आणि शिक्षकांनी मिळून संगीत आणि गाण्यात सहभागी होऊन नाताळचा आनंद द्विगुणित केला.

नेहमीप्रमाणेच चिपळून वसतिगृहात नाताळ साजरा करण्यात आला. मुलांनी स्वतः सर्व कार्यक्रमाचे नियोजन केले होते. ख्रिसमस ट्री सजावट आदल्या दिवशी केली. नाताळच्या दिवशी सर्व समिती सदस्य कार्यक्रमासाठी उपस्थित होते. मुलांनी गाणी, नृत्य सादर केली व डिसेंबर महिन्यात वाढदिवस असणाऱ्या तीन मुलांनी ख्रिसमस केक कापून कार्यक्रमाची सांगता केली.

हे मासिक मुद्रक, प्रकाशक श्री. जयवंत कॉडविलकर यांनी फ्रेंड्स ऑफ नॉर्थइस्ट सोसायटी, डॉंबिवलीकरिता अक्षर ग्राफिक्स, एफ-४, श्री पारवे इंडस्ट्रियल हस्टेट, व्ही. पी. रोड, डॉंबिवली (पूर्व) येथे छापून ९, जय गायत्री सोसायटी, गोपाळ नगर रस्ता क्र १, डॉंबिवली (पूर्व) ४२९२०९ येथे प्रकाशित केले